

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ
З МОЛОДИМИ СПЕЦІАЛІСТАМИ ТА МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ВХОДЖЕННЯ
В ПОСАДИ ВИПУСКНИКІВ ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ**

Проблема професійної підготовки пожежників привертає до себе все більше уваги науковців та практичних працівників пожежної охорони. І це не випадково. Адже суспільство відчуває нагальну потребу у професіоналах високого рівня кваліфікації. Професійна підготовка особового складу пожежних підрозділів до дій в небезпечних умовах гасіння пожеж та ліквідації наслідків аварій є одночасно основою і ефективності бойової діяльності з врятування людей, збереження матеріальних цінностей, так і гарантією безпеки пожежників.

Щоб випускники успішно увійшли в посади, їх передусім потрібно навчити. Тому, спрямовуючи всі свої зусилля на підготовку висококваліфікованих спеціалістів для пожежної охорони, ректорат інституту разом з навчальним відділом, кафедрами надає особливу увагу питанням практичного навчання курсантів, слухачів та студентів, встановленню тісних зв'язків з практичними підрозділами.

Інкони саме життя змушує шукати нові, або пригадувати старі форми роботи з курсантами. Так, кілька років тому, внаслідок обмеженого фінансування ми змушені були перейти на більш інтенсивний режим роботи, коли замість 6 навчальних годин, щодня проводилося 8. При цьому вивільняється 30-45 днів, які вирішено було використати для проведення навчальних практик на посадах пожежного, командира відділення за місцем постійного проживання курсантів.

Однією з найважливіших форм навчальної роботи в інституті з підготовки спеціалістів є практика курсантів (слухачів), яка проводиться у відповідності з вимогами наказу МВС України від 30.12.97 р. № 920. Практика курсантів організовується поетапно: ознайомчий період проходить у навчальній пожежній частині інституту, навчальна практика на посадах пожежного - на 1-му курсі, старшого пожежного – на 2-му курсі, командира відділення – на 3-му курсі – в гарнізонах пожежної охорони України за місцем майбутньої роботи, що дає можливість ознайомитись з моральними, діловими, професійними якостями практикантів і готувати фахівців для подальшої служби в підрозділах пожежної охорони. На 4-му та 5-му курсах планується практика на посаді начальника караулу, інспектора Держпожнадзора та інженера. Викладачами інституту розроблені програми щодо організації практики, які містять різні завдання, інструкції та зразки звітних матеріалів. Спільно з працівниками підрозділів пожежної охорони прово-

диться вхідний та вихідний контроль практичних знань і навичок. На основі аналізу такого контролю розробляються заходи щодо вдосконалення практики.

З метою покращення підготовки фахівців в інституті щорічно проводяться підсумкові пожежно-тактичні навчання на навчально-випробувальному полігоні УДЦЮ УМВС України в Чернігівській області. Навчальна пожежна частина інституту постійно бере участь у планових пожежно-тактичних навчаннях Черкаського гарнізону пожежної безпеки.

ГУДПО МВС України постійно приділяється значна увага відбору, розстановці та вихованню висококваліфікованих професійних кадрів, становленню молодих фахівців, їх входженню в посади.

На жаль, як свідчать відгуки молодих спеціалістів минулих років, не у всіх гарнізонах звертали належну увагу на початковий період службової діяльності випускників, їх перехід від теоретичного навчання до практичної діяльності. Прибулі молоді спеціалісти часто розподілялися довільно, їх ділові та моральні якості вивчалися слабо, власні побажання та житлово-побутові умови не завжди враховувалися. Звідси початок служби багатьох із них супроводжувався психологічною та соціальною напруженістю, нерідко викликав появу обгрунтованих скарг.

Протягом 1997-98 року вперше до узагальнення роботи з організації входження в посади молодих спеціалістів – випускників пожежно-технічних закладів освіти 1997 року – були широко залучені представники Харківського, Черкаського інститутів пожежної безпеки та Львівського пожежно-технічного училища.

Організаційно-стройовим відділом ГУДПО МВС України було узагальнено стан цієї роботи в гарнізонах, виявлені недоліки в її організації, проаналізовано рівень теоретичних знань і практичних навичок молодих спеціалістів, їх готовність до самостійної службової діяльності. Відгуки з гарнізонів були ретельно проаналізовані та обговорені на засіданнях кафедр, вчених радах, в навчальні програми та тематичні плани професійно орієнтованих дисциплін внесені зміни та доповнення, намічені конкретні заходи щодо усунення виявлених недоліків та упущень.

З метою уніфікації та координації цієї роботи, в березні 1998 року Навчально-методичним центром пожежно-технічних закладів освіти за участю досвідчених співробітників Харківського інституту пожежної безпеки та Львівського пожежно-технічного училища була розроблена «Типова анкета для визначення результатів входження в посади випускників пожежно-технічних закладів освіти».

У квітні - травні поточного року в гарнізонах з використанням «Типової анкети» були проведені тестування випускників 1998 року та регіональні конкурси на кращого за професією серед цієї категорії працівників. Матеріали щодо цієї роботи були передані для опрацювання та визначення

загальних критеріїв оцінювання результатів входження випускників у посади до Навчально-методичного центру.

В ході їх вивчення були визначені головні зауваження та пропозиції областей щодо поліпшення професійної підготовки курсантів. Зокрема, пожежно-технічним закладам освіти необхідно звернути увагу на проведення розслідування пожеж, їх облік та аналіз, проведення нормативно-технічної роботи, експертизи проектів, відпрацювання і оформлення адміністративних справ, приписів, оперативних планів та карток пожежогасіння, проведення дізнання в справах по пожежах, організацію протипожежної служби цивільної оборони, фізичну підготовку та виконання нормативів з ППС тощо.

Результати опрацювання анкет на випускників надіслані у всі пожежно-технічні заклади освіти.

Позитивним є й те, що в ряді областей тестування молодих спеціалістів проводилося комісійно на базі центрів (навчально-курсівих центрів та пунктів) підготовки працівників ДПО МВС України із залученням безпосередніх керівників та працівників соціально-психологічної служби УМВС України в областях.

Тестування включає не лише відповіді на теоретичні питання, а й відпрацювання практичних вправ: робота з пожежною технікою, пожежно-технічним озброєнням та обладнанням, засобами зв'язку, керування транспортними засобами, надання долікарської допомоги, виконання нормативів з пожежно-стройової та фізичної підготовки.

На нашу думку тестування з використанням «Типової анкети» необхідно проводити кілька разів. Наприклад, на початку службової діяльності – для проведення так званого «вхідного контролю», через півроку (грудень – січень) та рік (квітень – травень) перебування на посаді.

Тестування, особливо при організації «вхідного контролю», доцільно проводити за всіма напрямками, незалежно від займаної посади (начальник караулу чи інспектор ДПН), що дозволить більш правильно врахувати рівень теоретичної та практичної підготовки кожного випускника, його схильність до пожежно-профілактичної чи оперативно-тактичної діяльності.

З метою визначення загальних критеріїв оцінювання результатів входження випускників у посади були направлені відповідні листи у всі гарнізони пожежної охорони. Їхні зауваження та пропозиції були враховані Навчально-методичним центром при доопрацюванні «Типової анкети», яка була суттєво змінена. Зокрема, доданий розділ, який дозволить охарактеризувати психолого-вольовні якості молодого спеціаліста.

Навчально-методичним центром розроблено також форму звіту про організацію роботи з молодими спеціалістами - випускниками вищих пожежно-технічних закладів освіти МВС України, який після погодження та затвердження ГУДПО МВС України буде направлений до всіх гарнізонів пожежної охорони.

Значну роль у зміцненні теоретичного навчання з практичною діяльністю підрозділів пожежної охорони можуть і повинні відігравати куцові семінари-наради з випускниками пожежно-технічних закладів освіти. Однак, на нашу думку, проведення таких нарад більш доцільно організовувати на базі гарнізонів пожежної охорони і до участі в їхній роботі залучати не лише тих випускників кількох сусідніх областей, які досягли кращих результатів у роботі протягом року, а й усіх випускників року. Участь у таких нарадах, на які необхідно запрошувати представників пожежно-технічних закладів освіти, дозволить молодим спеціалістам обговорити свої проблеми, обмінятися досвідом з їх вирішення, а викладачам інститутів та училища порівняти рівень «своїх» вихованців з рівнем підготовки випускників інших закладів освіти.

Вищезазначені заходи повинні забезпечити більш високий рівень практичної підготовки випускників інституту, але здійснення повноцінної підготовки фахівців неможливе без співпраці із практичними працівниками пожежної охорони, яка повинна забезпечити високоєфективну навчальну практику і стажування курсантів на базі комплектуючих підрозділів.

Надійшла до редколегії 12.10.99

М.А. Кришталь, канд. психол. наук

ПСИХОЛОГІЧНИЙ «ПОРТРЕТ» ПОЖЕЖНИКА – ВИХІДНА ТОЧКА ПОДАЛЬШОЇ ПІДГОТОВКИ СУБ'ЄКТА ДІЯЛЬНОСТІ

Психологічна підготовка пожежників до роботи в складних умовах гасіння пожеж і ліквідації їх наслідків – основа не тільки ефективності бойових дій під час рятування людей і збереження матеріальних цінностей від знищення вогнем, але й складова безпеки самих пожежників. Підготовка пожежників до дій в екстремальних умовах нероздільно пов'язана з формуванням у них таких моральних і психологічних якостей, які б гарантували бойову ефективність та постійну психологічну готовність до дій у складних, небезпечних для життя умовах.

Для того, щоб особовий склад підрозділів пожежної охорони мав можливість успішно виконувати бойову задачу під час гасіння пожеж згідно з Бойовим статутом Державної пожежної охорони незалежно від впливу будь-яких психологічних факторів, він повинен володіти певними психологічними знаннями, вміннями та якостями, тобто до нього пред'являються чітко визначені спеціальні психологічні умови.

При вивченні психологічної підготовки пожежників як невід'ємної складової професійної підготовки, з точки зору інженерної психології та психології праці сформована система ергономічного забезпечення діяльності пожежників.

В даній системі виділені три основні напрями: